

בית מזרח

גיליון שבועי
לתלמידי, בוגרי
וידידי ישיבת מיר

282

פרשת שלח

זמני כניסת ויציאת השבת

★	Ⓜ	
20:30	19:13	ירושלים
20:32	19:30	בני ברק
22:30	20:00	ציריך
22:12	20:44	וינה
23:14	21:43	אנטוורפן
23:03	21:29	פריז
22:36	20:53	לונדון

דבר הישיבה

הדרך הראויה להרביץ תורה לרבים

שח מרן ראש הישיבה הגרנ"צ פינקל זצ"ל: בשבת זו (ח"י סיון) חל יום הזיכרון של מרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ממיר זצוק"ל. מסופר עליו, שקודם שקיבל על עצמו את המינוי כמשגיח בישיבת סלבדוקא, ולאחר מכן בישיבת מיר, הוא ישב ולמד במשך שמונה שנים יחד עם הגאון רבי נפתלי טרופ זצוק"ל - 'הכהן הגדול' בלמדנות, את כל הש"ס, ואת ארבעת חלקי השולחן ערוך עם ביאור הגר"א. ואמר על כך, שבלא זה הוא לא יכול לקבל על עצמו כל תפקיד רוחני.

ובתקופה זו, כשהיה בראדן, הוא היה משמש בביהכ"ס, ומכמות הפרוטות הזעומה שהשתכר עבור עבודתו, החזיק חמשה תלמידי חכמים שיוכלו לשבת ולהגות בתורה. וביניהם, היו הגאון רבי נפתלי טרופ זצוק"ל, והגאון רבי רפאל אלתר שמואלביץ זצוק"ל אביו של מרן ראש הישיבה הגר"ח זצוק"ל, בכדי להכין את עצמו היטב, לפני שיוצא לשרש בקודש עם תלמידים. בכדי ללמד תלמידים צריך לדעת את התורה עצמה, וגם צריך לדעת איך להיות אחראי לכך שיוכלו לשבת וללמוד במנוחה. עד כדי כך מסר עצמו עבור זה, שהשכיר עצמו לשרש בבית הכנסת ובלבד שיוכל להחזיק תלמידי חכמים ולהרגיל עצמו במסירות לאחרים.

אין היום מי שעושה כן, אך זו הדרך הראויה, על מנת להרביץ תורה ולהשפיע על אחרים, באופן נעלה יותר. יעזור הקב"ה ויתן, שנזכה כולנו להרביץ תורה רבים באופן הראוי ביותר, ונזכה לעובדו בלבב שלם, וללמוד תורה לשמה.

"הנה הפשטתם צורת הישיבה, וקלטתם רוח ורצון הישיבה, ובוה עשיתם לכם חבורה לילך בעקבות רוח הישיבה, ובכל מקום שאתם נמצאים לקחתם זאת כאילו להיות עם הישיבה בין כתלי הישיבה" (מרוך המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצוק"ל ממיר)

מתורת רבותינו

עונש נורא ומבהיל שקיבל אדם שסיפר בגנות ארץ ישראל

ויוציאו דיבת הארץ אשר תרו אותה אל בני ישראל (יג, לב)

ראיה ממש, שזכה לדרוך על עפר הארץ, למשש את אבני הכותל המקודשות ולנשום את אויר הנשמות של ירושלים.

עלה האיש על הבימה והחל לספר ולתאר את הארץ הטובה ואת יושביה, את הקודש ואת המקדש, את אוירא דארץ ישראל ואת נועם זיוה. הוא מתאר בפאתוס, והציבור שומע בשקיקה ושותה בצמא כל מילה.

ואז, בשיאו של התיאור, נתכרמו פניו, והוא עבר בקול נוגה לתאר את המצב הכלכלי הקשה בארץ ישראל. "אבל... אבל", אמר האיש, "לחיות שם קשה מנשוא. אין פרנסה, אין אוכל לפי הטרף, החיים קשים וחסרי מוצא". הוא המשיך ותיאר את הדחק ואת לחץ החיים בו שרויים אנשי הישוב - כפי שאכן היה, ולא נתקררה דעתו עד שפלט מפיו את הסיומת הקשה: "עדיף להיות כְּשֶׁה במיר מאשר להיות אדם בארץ ישראל...".

וכאן מגיע רבי דוב לשיאו הדרמטי של הסיפור. מספר רבי דוב: הדברים יצאו מפיו, ולנוכח עיני הקהל המרותק התחוללה זעזוע: האיש חטף כנראה בו ברגע שבץ מוחי, פניו נפלו, כל גופו נשמט והוא החל צונח אט אט ארצה. אנשים ניסו למנוע את נפילתו, אך הוא לא נפל, גם לא התעלף ולא איבד את הכרתו, שריריו התנוונו וקומתו הזקופה הושפלה. תוך רגעים ספורים נותר האיש שרוע על ידיו ועל ברכיו הולך על ארבע, הילוך שהזכיר מאד את הילוכה של ה...כבשה; גם דיבורו ניטל מפיו, והוא לא היה מסוגל יותר לדבר. רק הברות שונות יצאו מפיו, הברות שדמו אף הן להיגוי הקבוע של הכבשים... רבי דוב זצ"ל, שחשש ששומעיו יתייחסו לסיפור בספקנות, טרח להדגיש שעודנו זוכר כי בעודו ילד, בעת שהיה הולך עם הילדים בני גילו אל התלמוד תורה, היו הם עוברים מול בית האיש ההוא, שם במרפסת היה מוטל גחון על ברכיו וידיו ופולט הברות משונות, והילדים - כמו ילדים - היו מניפים לעברו אצבע מאשימה ומתריסים כנגדו: "נו, אתה עוד תעיז לדבר לשון הרע על ארץ ישראל???"

איש צדיק היה בירושלים של מעלה, הגה"צ רבי דוב סוקולובסקי זצ"ל שמו. חתנו חביבו של רבה הנערץ של מיר שבליטא, מרן הגאון רבי אברהם צבי קמאי זצ"ל הי"ד. כל ימיו היו מסכת אחת של תורה וגמילות חסדים בענוה ובהצנע לכת.

אפוף שתיקה של סייג לחכמה היה, רק לעתים נסדק חריץ בחומות הדומיה, וממנו בצבץ העושר הספון, תורת החיים של תשעים שנות חיים בצל גדולי עולם ובסערות הימים. הסיפור דלהלן, המפעים והמופלא, הוא שלל שזכו בו אנשים שנכחו ברגע של היבקעות סכר בפלך השתיקה. שלל ששוה הון. וכך סיפר רבי דוב:

בעיירה מיר חי יהודי אמיד, בעל בעמיו. נכסיו היו מוצלחים וקרובים לעיר, והברכה היתה שרויה במעשי ידיו, באופן שלא נשקפה כל סיבה שתצדיק שינוי כל שהוא במערך חייו.

והנה ביום בהיר פשטה השמועה שאותו פלוני מחסל את כל עסקיו ומוכר את מטלטליו. מדוע? היתכן? והתשובה לא איחרה לבוא: אותו יהודי בעל רגש חם החליט לעקור ממקומו ולעלות לארץ ישראל, ארץ הקודש. לחון את עפרה ולקיים בגופו מצות ישוב ארץ ישראל. השמועה הכתה גלים, גלים של חיבה ואהדה למעשהו הנאצל.

בבוא יום הפרידה התאספו בני העיירה להיפרד ממנו ברגשי קודש, בערגה לארץ הנכספת ובקנאה סמויה על שזכה הוא למה שאחרים לא זכו: לעלות לארץ ישראל. אף הוא ענה כנגד המברכים: "לשנה הבאה בירושלים הבנויה" כולנו יחד, ומשם הועיד פניו ירושלימה.

עברו שבועות ואולי חודשים. האירוע כבר היה נשכח, אלמלי ביום בהיר לפתע פתאום הופיע היהודי בשערי מיר. הוא חזר, שב על עקבותיו. מה קרה? גם הפעם התאספו כל בני העיירה לבית הכנסת, והפעם כדי לשמוע חוויות מארץ הקודש. תיאור מכלי ראשון. וכי מלתא זוטרתא היא? לא מפי השמועה ולא מספרים, אלא מעד

מתורת רבותינו

מה זה שייך אלי?!

אך בה' אל תמרדו (יד, ט).

הבטתי בראשו הגלוי, ושאלתי: "ומה אתך, הלא היית עד לנס הגדול, איך נשאת חילוני?" וענה: "הרי זה קרה לו, מה זה שייך אלי?!"

אוצרות רבנו יחזקאל (אמונה לז)

שהיה חילוני, וזעק "שמע ישראל". ומיד בלי שום סיבה טבעית, הרפה ממנו הנחש, גחן ארצה ונעלם. החבר נרעש כל כך מהנס שארע לו, עד שנעשה לבעל תשובה גמור!

פעם בשיחה בישיבה, סיפר המשגיח הגה"צ רבי **יחזקאל לוינשטיין** זצ"ל: נסעתי במונית, והנהג סיפר שנקלע ליער עם חבריו, ולפתע נכרך על רגל חברו נחש ארסי. נחרד החבר

מדוע נענשו מ' שנה על שדיברו לשה"ר 'יום אחד'

נמצא שחטא המרגלים לא היה רק עצם סיפור לשון הרע ביום האחרון, אלא הם חטאו בכל ארבעים הימים שראו ובחנו את הארץ בעין לא טובה (עי' סנהדרין קז). שסיפרו מה שלא ראו בעיניהם, ועל כך קיבלו עונשם.

ולכן מי שרוצה לחזק עצמו בעניני לשון הרע, עליו לתקן את שורש החטא שתהיה לו עין טובה, ויראה תמיד את הטוב אצל הזולת.

דרכי יוסף צבי (עמ' צב)

מקום, וה' עשה כן כדי שהכנענים לא ישימו לב אליהם, אבל הם פירשו לצד הרע, שזה מקום שאנשים מתים שם. היו שם פירות גדולים, וראו איזה שפע טוב יש שם, והם פירשו לצד הרע, שהכל גדול וענק שם, גם האנשים שם גדולים וענקים, כדי להפחיד את עם ישראל מלבוא לשם. וזהו היסוד של לשון הרע, שמסתכלים עם עין לא טובה, וממילא רואים הכל לצד הרע, משא"כ מי שיש לו עין טובה ממילא רואה הכל על הצד הטוב.

יום לשנה יום לשנה (יד, לד). היינו שהמרגלים הסתובבו ארבעים יום בארץ ישראל, לכן קיבלו כנגד זה עונש להיות ארבעים שנה במדבר. והקשה מרן ראש הישיבה שה"ת הגר"ח **שמואלביץ** זצ"ל, הרי עבירת המרגלים היתה על כך שדיברו לשון הרע על ארץ ישראל, וזה היה רק ביום האחרון, אבל כל יתר הימים, איזו עבירה עשו שמגיע להם עונש על כך?

ותירץ מרן הגר"ח: הרי אמרו ארץ אוכלת יושביה (לעיל יג, לב), ואומר רש"י שהיו מתים בכל

שיחתו הראשונה של מרן המשגיח בראדין

והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' וגו' (טו, לו).

שהוא בראנו" (רמב"ן סוף פרשת בא). ואת מי מעוררות התפילין, ועל מי פועלות כך המצוות - ואמה: "הרגשתי שאמונתי אינה אמונה, והתפילין שלי אינן תפילין, והציצית אינה ציצית. ומאז הקדשתי את חיי לקנין אמונה מושרשת ומוחשית!"

הגדש"פ - ידיו אמונה (עמ' 469)

דומה לכסא הכבוד - ואמה: "הנה כולנו לובשים ציצית, ורואים את היס, ורואים את הרקיע - וכלום!"

שמע מרן המשגיח ונרעש: אמת נכון הדבר! הלא הציצית באה להזכיר, והתפילין באות להזכיר, "וכוונת כל המצוות שנאמין באלקינו ונודה אליו

סיפר המשגיח הגר"י **לוינשטיין** זצ"ל לתלמידו הגאון רבי **ברוך רוזנברג** ר"י סלבודקה, כאשר למד בראדין הגיע מרן המשגיח הגה"צ **רבינו ירוחם** זצ"ל לכהן בה כמשגיח, ושיחתו הראשונה היתה בענייני אמונה. אמה: חז"ל אומרים (מנחות מג:). מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעוניים, לפי שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע

שמור עיניך היטב - שתראה רק דברי תורה

ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם (טו, לו).

המזכיר את שמם, להשפיע מקדושתם עליו, וגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם.

בכל דיבור של תורה שלומדים מתווספות מרגליות בכתרו של רבש"ע כביכול, וכל דיבור שהאדם לומד לוקחו הקב"ה ומנשקו, כן מובא בחז"ל (זוה"ק ח"א ד, ב).

מובן איזה אושר כלול בזה, והכל תלוי בעין, לכן שמור עיניך היטב שתראה רק דברי תורה.

בנין נחום (עמ' תקס"ג)

מוחו של האדם אינו שובת לרגע, ובמה הוא מתעסק? זה תלוי במה שעיניו רואה, אם העין לומדת תורה הקדושה, אזי העין מצלמת את אותיותיה של התורה"ק, של חז"ל הקדושים, נביאים תנאים ואמוראים, ראשונים ואחרונים.

כל משפט ודיבור מחז"ל הקדושים כולל בתוכו את קדושתם של חז"ל, את ריח הגן עדן שהם נמצאים בו עכשיו, כאשר מזכירים דבר משמם שפתותיהם דובבות בקבר, והם מתפללים עבור

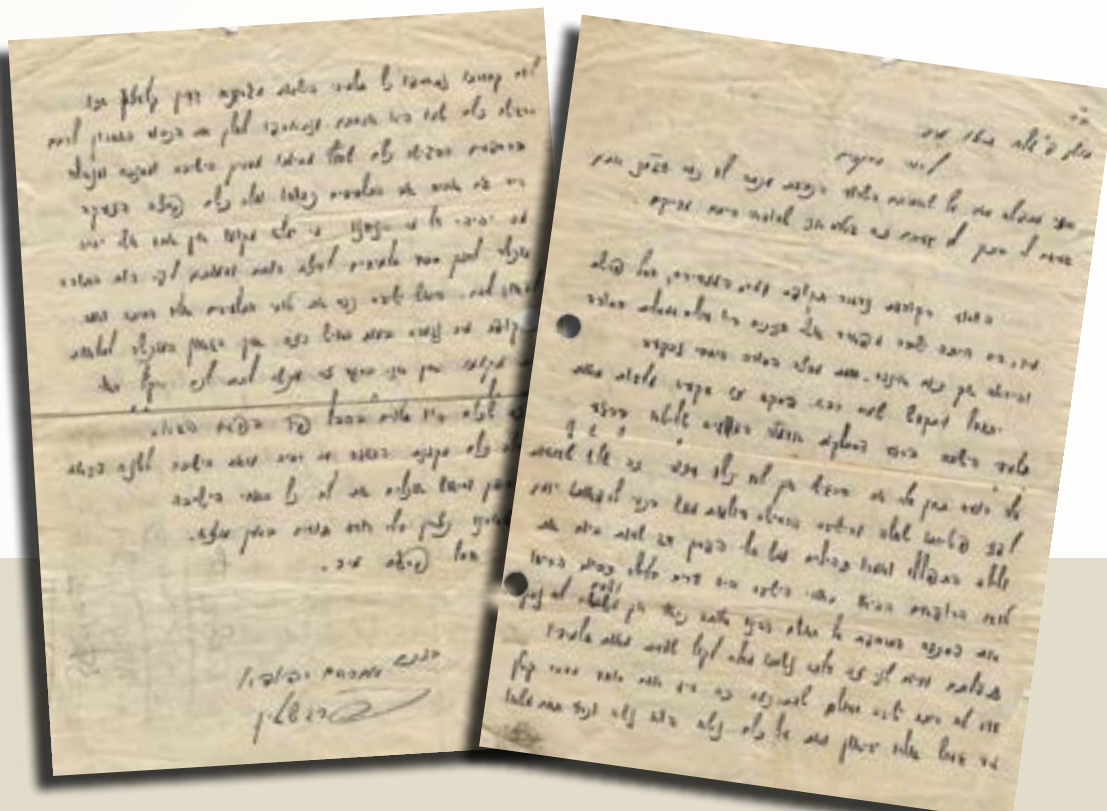
ברשימה שכתב מרן ראש הישיבה הגר"נ **פרצוביץ** זצ"ל באחת ממחברותיו, חקק עלי גליון את גודל הזכות והחובה התלויים בשמירת העין והלב, וכה כתב:

עין האדם הרי היא כמו מכשיר צילום, היא מצלמת הכל טוב, וגם חלילה להיפך. הלב, זוהי המעבדה הכימית שמייצרים שמה את התצלומים. מוחו של האדם זהו המקום שמציגים שמה תדיר את התמונות המיוצרות על ידי לבו.

לרגל יום הזיכרון של מרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם הלוי ליוואויץ זצוק"ל ח"י סיון שנת צרו"ת – 83 שנה להסתלקותו

לרגל יום הזיכרון של מרן המשגיח רבינו ירוחם זצ"ל, מביאים אנו מכתב בפרסום ראשון שנכתב בעת הסתלקותו של מרן המשגיח, תיאור חי ומרטיט מכאבם של בני הישיבה באותו זמן, עד שחשבו כולם "חסל פרשת מיר".

המכתב נכתב ע"י הגאון רבי אברהם יהודה פרבשטיין [לימים ראש ישיבת חברון, וחבר מועצת גדולי התורה, נפ' א' שבט תשנ"ז] שלמד באותו זמן בישיבתנו המעטירה, ונשלח להוריו שהתגוררו בבני ברק בארץ ישראל. וניתן למערכת הגליון לפרסום באדיבות משפחת פרבשטיין, תשוח"ח להם. להלן ציטוטים נבחרים מתוך המכתב המרגש והמרטיט, שמתוכנה נראה שכתב בסערות רגשות קשה:

רוח התורה, ולדאוג להם. הראש ישיבה (מרן רה"י הגה"ח רא"י פינקל זצוק"ל) כינס את טובי התלמידים אליו הביתה ואמר, תקופת מיר נגמרה במות האיש הזה, אין הגאון המוכשר למלאות את מקומו, אין אני ברגע זה מוכשר לתת לכם היקף ראוי...
... בלב כולם מקננת הדאגה, מה יהיה מראה הישיבה לשנה הבאה, והספק והיאוש אוכלים את לב כל בחורי הישיבה. נשארנו כצאן בלי רועה תועים באין מוצא.
חסל פרשת מיר
בכנס: אברהם יהודא פרבשטיין
*

על ראשם, הבינו אותה כראוי אך משמים לא נתקבלה תפילתם, וביום שני זה עלתה נשמתו מעלה, לקול שוועת מאות תלמידיו.
עוד לא היתה ישיבה מעולם שהתרכזה כה, ביד אדם אחד מדבר קטן עד גדול אליו יביאון, ואת עול כולם נשא הוא, נשא וכרע תחת משאו.
ליום קבורתו נתאספו כל תלמידי הישיבות מגורדנא רדין קעלעם וכו', הרגישו כולם שזו היא אבידתם, ונתאספו לחלק את הכבוד האחרון לרבם.
בהספדים הדגישו כולם, שחופ מהיותו מדריך הישיבה ומחנכה ומנהלה, היה גם אביה, אב התלמידים...
ומלב כולם פרצה הזעקה מה יהיה על מי הניחנו, מי ימלא מקומו, אין אחד אשר יהיה מוכשר לחנך 400 תלמידים, לעצב רוחם ודמותם לפי

מוש"ק פר' שלח תרצ"ו, מיר להורי היקרים...
בשבוע הקודמת נגמרה תקופת מיר המזהירה, חסל פרשת מיר, היה היתה ישיבה מפוארה אשר חניכיה היו עולים במעלות התורה והיראה, אך כיום איננה "חומת מבצר התורה היחידי נבקעה, יתגדל ויתקדש שמייה רבא, פיסקא זו בקעה מלבות מאות תלמידי הישיבה ברגע הסתלקות אדמו"ר המשגיח שליט"א...
... כבן בלי אב הרגישו, אך לא יכלו עזוה, זה שלוש שבועות לפני פטירתו שחלה, והישיבה הרעישה עולמות ממש בכדי לרפאותו, יומם ולילה התפללו ואמרו תהלים ממש בלי הפסק 24 שעות ביום.
את טובי הרופאים הביאו, בחורי הישיבה היו ערים בלילה כביום, הריחו את הסכנה המרחפת

1. כנראה, מתוך הרגשות הנוראים, נכתב מתוך רגילות "שליט"א הנכתב רק על אדם חי, ואכן במכתב תשובה של הוריו, העירו לו על כך.

מבאר רבותינו

ישמע חכם ויוסף לקח

שלח לך אנשים וגו' (יג, ב)

היה נוהג לספה, כי טרם בואו של מרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל לכהן כמנהל רוחני בישיבת מיר, עבר פעם בעיירה סטוצ'ין, ונתבקש על ידי ראש הישיבה הגאון רבי אלתר שמואלביץ זצ"ל (אביו של רבי חיים) להישאר בה ולכהן שם כמשגיח בישיבה.

בפנותו אל רבי ירוחם אמר לו רבי אלתר: "אין לי אמצעים חומריים אותם יכול אני להציע לך, אולם את הכתונת היחידה בה אני לבוש, אותה אני מוכן לתת לך!"

וכשסיפר הגר"ח את הדברים, הוסיף ואמה: "כלום סבורים אתם שהיה צורך ברבי ירוחם כמשגיח בישיבת סטוצ'ין, הלא כרבה של סטוצ'ין שימש אז הגה"צ רבי ליב חסמן זצ"ל, מגדולי בעלי המוסה, וכי סבורים אתם שהוא לא מילא את הצרכים הרוחניים והמוסריים של הישיבה?" "אלא, ללמדנו, שאפילו על תוספת משהו של מוסה, צריך האדם להיות נכון לתת את הכתונת היחידה אשר לעורו" (מח ולב, עמ' כ"ב).

למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דיבה שדיברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסה. (רש"י)

שואל מרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל, וכי זה היה עיקר חטאם של המרגלים, שלא לקחו מוסה?

אלא, ודאי יש לומר כי עיקר חטאם היה שהוציאו את דיבת הארץ רעה. אולם, היתה עליהם תביעה מיוחדת שלא לקחו מוסה ולא למדו לקח ממעשיה של מרים. אחר מעשה מרים, היה עליהם לעצור, להתבונן ולהפיק מוסה השכל ממאורע זה, ולא לשוב על חטאה של מרים, אבל "רשעים הללו ראו ולא לקחו מוסה".

ענין זה חידשה לנו חכמת המוסה: בכל דבר שאדם רואה או שומע, יחפש את השורש והעיקר - מה עליו ללמוד, איזה לקח להוסיף, וכך יביא כל לימוד לידי מעשה (דעת תורה, עמ' קי"ד)

*

מרן ראש הישיבה שה"ת הגר"ח שמואלביץ זצ"ל

מעומק לבנו
הננו לשגר ברכת מזל טוב

לידידי הישיבה הנכבדים
עושים ומעשים למענה
לשם ולתהילה ולתפארת
תמכין דאורייתא

הרב **יוסף וולף** הי"ו
ובנו הרב **יעקב וולף** הי"ו
וכל המשפחה הנכבדה - ירושלים
לרגל השמחה השרויה במעונם
באירוסי הנכדה/הבת
עב"ג
בן הרב **יעקב קליינר** הי"ו
בשעטומ"צ ולמזל טוב

ברכתנו שלוחה מהיכלי התורה
שיזכו לבנות בית נאמן בישראל
בנין עדי עד
וירוו רוב נחת מהם ומכל יוצ"ח
מתוך שמחה וטוב לבב

נר זיכרון

סוד ענין התפילה

מורנו הגאון רבי נחמן ליבוביץ שליט"א
נאמר בהיכל הישיבה הק' לרגל יום הייארצייט ה - 82
למרן המשגיח רבי ירוחם זצוק"ל

(פ"א א-ג) מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבוע, וכו' ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן, וכו' ובה"ג הוסיף אבל אם לא יזעקו ולא יריעו, אלא יאמרו, דבר זה ממנהג העולם אירע לנו, וצרה זו נקרה נקרית, הרי זו דרך אכזריות, וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות.

הנה הוסיף לנו הרמב"ם, שאילולי התפילה בעת צרה, 'הרי זו דרך אכזריות'. כלומר, בזה שקובע לעצמו שהצרה היא ממנהג העולם הרי"ז אכזריות. זהו ההלכות שנאמרו בחובת התפילה.

ואמרו ז"ל (שמו"ר פ' בשלח כא,ו) עה"פ 'ופרעה הקריב' ומהו ופרעה הקריב, שהקריב את ישראל

יום הוא יום הייארצייט לאאזמו"ר מרן המשגיח זצוק"ל. לכבודו ולזכותו ראוי להעמיד את משנתו בעבודת התפילה, כפי שהדגיש שזה השם והצורה של הישיבה.

כתב הרמב"ם (הלכות תפילה ונשיאת כפים פ"א א-ג) מצות עשה להתפלל בכל יום, שנאמר ועבדתם את ה' אלהיכם. מפי השמועה למדו, שעבודה זו, היא תפלה. שנאמר ולעבדו בכל לבבכם. אמרו חכמים, אי זו היא עבודה שבלב, זו תפלה.

הרי שמצוות עשה מן התורה 'ולעבדו בכל לבבכם' - תפילה. אכן לא הזכיר איזה תפילה. רק, להתפלל. אבל התפילה הזו, צריכה היא להיות 'עבודה שבלב': עוד מבואר בדברי הרמב"ם בהלכות תעניות

כוס תנחומין

לידיד הישיבה הנכבד
הרב **יהודה פורת** הי"ו
וכל המשפחה הרוממה

עם פטירת אביו
הרב **שמואל ז"ל**
המקום ינחם אתכם
בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

כוס תנחומין

לידיד הישיבה הנכבד
הרב **שלום ברנדמן** הי"ו
וכל המשפחה הרוממה

עם פטירת אמו ע"ה
אוד מוצל מאש

המקום ינחם אתכם
בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

אמנו אילונית היתה, שנאמר ותהי שרי עקרה אין לה ולך, אפי' בית ולד אין לה, ע"כ. הרי דמצד הטבע היו אבותינו 'עקורים', לא היה דרך כלל להמשכיות זרעם. וכ"ז רק להעמיד את מצבם בתפילה להשי"ת - אבי אבי הצילני, שאין דרך אחרת מלבד התפילה להשי"ת.

וזהו שאומרים אנו בתפילה זורע צדקות מצמיח

צווחת ומטפחת באגפיה (בכנפיה) כדי שישמע לה בעל השוכך ויבא ויצילה. כך היו ישראל דומים על הים. לירד לים לא היו יכולין, שעדיין לא נקרע להם הים. לחזור לאחוריהם לא היו יכולין, שכבר פרעה הקריב. מה עשו וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה', מיד (שמות יד) וישע ה' ביום ההוא.

ר' יהודה בשם ר' חמא דכפר תחומין, משל למלך

לתשובה. א"ר ברכיה, יפה היתה הקרבת פרעה לישראל, ממאה צמות ותפלות. למה שכיון שרדפו אחריהם וראו אותן, נתייראו מאד, ותלו עיניהם למרום, ועשו תשובה, והתפללו. שנאמר ויצעקו בני ישראל אל ה' וכו'. באותה שעה היו עומדים, ולא היו יודעים מה לעשות. והיה הים סוגר, והשונא רודף, והחיות מן המדבר. שנאמר סגר עליהם המדבר וכו'. כיון שראו ישראל שהיו מוקפין מג' רוחות, הים סוגר והשונא רודף והחיות מן המדבר, תלו עיניהם לאביהם שבשמים וצעקו להקב"ה. שנאמר ויצעקו בני ישראל אל ה': ולמה עשה הקב"ה להם כך אלא, שהיה הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים. אמר ריב"ל, למה הדבר דומה, למלך שהיה בא בדרך, והיתה בת מלכים צועקת לו בבקשה ממך הצילני מיד הלסטים. שמע המלך, והצילה. לאחר ימים ביקש לישא אותה לאשה, והיה מתאוה שתדבר עמו, ולא היתה רוצה. מה עשה המלך, גירה בה הלסטים כדי שתצעוק וישמע המלך, כיון שבאו עליה הלסטים התחילה צועקת למלך. אמר לה המלך לכך הייתי מתאוה, לשמוע קולך. כך ישראל כשהיו במצרים והיו משעבדים בהם, התחילו צועקים ותולין עיניהם להקב"ה, שנאמר (שמות ב) ויהי בימים הרבים ההם וגו' ויצעקו. מיד וירא אלהים את בני ישראל. התחיל הקב"ה מוציאן משם ביד חזקה ובזרוע נטויה, והיה הקב"ה מבקש לשמוע את קולם פעם אחרת, [כיון שעדיין לא היה להם את הקשר והשייכות להקב"ה באופן נעלה כמו בעת צעקתם בתחילה] ולא היו רוצין. מה עשה, גירה לפרעה לרדוף אחריהם, שנאמר ופרעה הקריב. מיד ויצעקו בני ישראל אל ה': כלומה, הקב"ה הכניס את כולם לסכנה נוספת ונוראה, רק בכדי שיצעקו לעזרתו ואכן יבוא להצילם, שוב. ואז, כבר עם הנס המופלא של קריעת ים סוף.

ישועות. מה הכוונה 'זריעה' ומצמיח' וכי הישועות צומחות. אלא המכוון הוא, שבאמת הצרה תכליתה להביא שהתפילה תהא זריעה, האדם מצוי במצב שהוא משקיע בזריעה בתפילה בשם ה', בכדי שתצא מזה התולדה. וא"כ זהו מהלך הדברים שהקב"ה משים אותן, שגייע למצב בו הינו מוכרח להזריע את צדקתו, תפילתו, בכדי שתצא מזה תולדה של ישועות.

וע"ז הדרך מצינו בסליחות וממכה עצמה מתקן רטיה. הרי שזהו מהלך אחד של מתוך מכה, בעצם המכה, כבר מונח הזרעים של הרטיה לאותה מכה. כי זהו הסיבה שבגללה מביא הקב"ה את המכה, כדי לתקן ממנה עצמה את הרטיה.

וביותר מצינו ביעקב אבינו דכתיב 'ויאמר ישראל למה הרעותם לי להגיד לאיש העוד לכם אחי' (בראשית מ"ג, ו) ואמרו ז"ל (בר"ר פ' מקץ צא, ז) מעולם לא אמר יעקב אבינו דבר של בטלה, אלא כך אמר הקב"ה אני עוסק להמליך את בנו במצרים, והוא אומר למה הרעותם לי, הדא דהוא אמר (ישעיה מ) נסתרה דרכי מה' ומאלהי וגו'. כל המעשה והמאורעות שאירעו עם יוסף ואחיו, הכל נועדו 'להמליך' אותו, וכי שייך על חלק מחלקי הישועה לומר למה הרעותם לי. ועל כך היתה <

שהיתה לו בת יחידה, והיה מתאוה לשמוע שיחטה. מה עשה הוציא כרוז ואמר כל עמא יפקון לקמפון. כשיצאו, מה עשה רמז לעבדיו ונפלו לה פתאום בליסטין לסכנה. והתחילה צווחת אבא אבא הצילני. אמר לה אילו לא עשיתי לך כך, לא היית צווחת ואומרת אבא הצילני. אילולי מצב זה, לא היית פונה אלי. אולי היית פונה, אבל לא במצב של 'עד' כלות הנפש! כשאין לך עזרה אחרת, זולתי, אני, הקב"ה, בזעקך אלי 'אבא אבא הצילני'.

נמצא לנו במהותה ותכליתה של התפילה. שאין המכוון שמחמת שהאדם נמצא בסכנה, לכן הוא מתפלל כדי להנצל מן הסכנה. אלא אדרבא מהלך הדברים הוא שהסיבה, זהו התפילה. והמסובב, זהו הצרה. הצרה ניתנה כדי שיתעורר האדם, להתפלל ולהכיר שאין שום דבר חוץ מהקב"ה, זהו המטרה של הצרה, להביא את האדם לידי הכרה זו. וזהו מה שצריך האדם להשכיל ולידע בעת צרה, שכל מצבו הוא בכדי שיתקרב להשי"ת בתפילה, ובזה לבד יש סיבה גמורה לינצל מהצרה.

עד כדי כך מצינו בגמ' (יבמות סד ע"א) א"ר יצחק מפני מה היו אבותינו עקורים מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים. עוד שם בגמ' (ע"ב) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה שרה

ואמרו שם במדרש, באותה שעה אמר הקב"ה, לכך הייתי מבקש לשמוע קולכם, שנאמר (שה"ש ב) יונתי בחגוי הסלע. 'השמיעני קול' אינו אומר, אלא, 'השמיעני את קולך', אותו הקול שכבר שמעתי במצרים. לכך כתיב 'השמיעני את קולך'. כיון שהתפללו, אמר הקב"ה למשה מה אתה עומד ומתפלל, כבר קדמה תפלתן של בני, לתפלתך. שנאמר מה תצעק אלי.

ואמנם, נס קריעת ים סוף היה מהלך מיוחד של חיזוק באמונה בהשי"ת שנשאר לדורות, אבל סיבתו לא היתה לחזק את האמונה, אלא להעמיד לישראל את הקשר והשייכות ע"י תפילה. וכל סיבת הסכנה היתה בכדי להביא אותם לידי התכלית של - השמיעני את קולך. לאותו תפילה שהקב"ה מתאוה לתפילתן.

וע"ז הדרך אמרו במדרש (שה"ר רבה פרשה ב, ב) עה"פ יונתי בחגוי הסלע, תני דבי רבי ישמעאל, בשעה שיצאו ישראל ממצרים, למה היו דומין. ליונה שברחה מפני הנץ, ונכנסה לנקיף הסלע, ומצאה שם הנחש מקנן, ונכנסה לפנים ולא היתה יכולה להכנס, שעדיין הנחש מקנן. תחזור לאחורה, לא תהי יכולה, שהנץ עומד בחוץ. מה עשתה היונה התחילה

טענה של ה' על יעקב אבינו.

וכך הוא במשה רבינו ע"ה שכאשר התענו ישראל במצרים, אמר להקב"ה ימאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה (שמות ו, א). ובמדרש (שמו"ר פ' בשלח ג, א ד"א, אז ישיר משה הה"ד (שה"ר ד) נופת תטופנה שפתותיך. אמר משה רבון העולמים, במה שחטאתי לפניך, בו אני מקלסך.

א"ר לוי בר חייה, משל למדינה שמרדה על המלך, ואמר המלך לדוכוס שלו נלך ונלחם בה. אמר לו דוכוס אין אתה יכול החריש המלך והלך בלילה בעצמו, וכבשה. ידע דוכוס, עשה עטרה והביא למלך. אמר לו העטרה הזו למה, אמר בשביל שחטאתי בדבר ואמרת לך אין אתה יכול, כך אמר משה לפני הקב"ה יודע אני שחטאתי לפניך ב-אז. שנאמר (שמות ה) ומאז באתי אל פרעה, והרי טבעת אותו לים, לכך אני משבחך ב-אז, הה"ד אז ישיר משה ... עכשיו הבין משה רבנו שאותה הבנה שהבין בתחילה שאמר ימאז לא היתה נכונה, כי זה היה חלק מתהליך של הישועה עצמה! ולכן תיקן זאת ב-שירה והילול לה, באותו אופן של 'אז ישיר כדי להכיר שהצרה והישועה, הם באים במהלך אחד.

כאשר מבינים את מהלך הדברים, ודאי בעת צרה צריך להתפלל, וזהו 'חוב' ככתוב בהלכה ברמב"ם. אבל כאשר כתב הרמב"ם, שהנמצא בעת צרה, ואינו מתפלל הרי זו דרך אכזריות. וזהו מפני שהוא אינו עושה את הדבר המיועד עבורו. שהרי הקב"ה אינו עושה את הצרה אלא רק בכדי שיתפלל, ובה יש בידו סיבה גמורה לינצל מצרתו, ואם אינו מתפלל, זהו דרך אכזריות. כיון שחובתו להבין שהכל מאת ה', הצרה וההכרח לתפילה. וחוסר ההבנה, זהו נובע ממידה רעה.

אמנם אמרו ז"ל (ברכות כו) תפילות, אבות תקנום. ועלינו להתבונן, שתפילות האבות לא היו בעת צרה שלהם. אצל אברהם כתיב ויקרא בשם ה'. לא היה בעת צרה. ולא אצל יצחק שכתוב ויצא יצחק לשוח בשדה; וגם יעקב שאמר אפטר עברתי במקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי, לא היה טעם התפילה מחמת צרה. והרי כל המקור והיסוד של התפילות נתקנו ע"י תפילתם. אכן, יסוד תפילתם היה מחמת שזה היתה עצמיותם ומציאותם. היה מונח וקיים אצלם היסוד והמהות של התפילה מציאות תמידית של קשר ושייכות להש"ת, הכרה וידיעה שהכל תלוי בו ית'.

וזהו שמצינו באברהם אבינו דכתיב ביה ויקרא בשם ה'. לא כתוב כאן 'תפילה' אלא 'קריאה', ואעפ"כ תירגם אונקלוס 'וצלי' קדם ה' והיינו תפילה. כלומר, כל קריאתם שיחם ושיגם היה לחיות כך כל העיתים, הנני נתון ומצוי במצב תמידי של תפילה. בבחינה של בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך. הנני משים את עצמי בשייכות עם הקב"ה, ע"י התפילה, ובכך זוכים

לשפע מאיתו ית'.

ענין הקריאה כבר כתב הרמב"ן (סו"פ בא). וז"ל ולפיכך אמרו (אבות פ"ב מ"א) הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שכולן חמודות וחביבות מאד, שבכל שעה אדם מודה בהן לאלהיו. וכוונת כל המצות שנאמין באלהינו ונודה אליו שהוא בראנו. והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלהיו שבראו. וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני-אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם ויפרסמו זה ויאמרו לפני 'בריותיך אנחנו'.

כאשר נעמיד אצלנו את התפילה במהלך כזה, נכיר ונדע, עד כמה יש בתפילה הרבה יותר מאשר אבי אבי הצילנו. אלא כל האמונה וכל הבטחון שהננו מייסדים בחיינו, הכל מתקשר בקשר עם הקב"ה בתפילה. וכך לאחר התפילה, בו הננו נדרשים בכל עת לשויתי ה' לנגדי תמיד, זה מצב שנשאר למשך כל היום, כיון שהעמדנו אף עצמינו בשייכות וקשר להקב"ה, ועלינו לשמר את הקשר התמידי עם הקב"ה שהכרנו בתפילה.

והדברים מפורשים בכוזרי (מאמר ג אות ה) ... והסדר הזה של עבודת-ה' יום יום מימות השבוע בהכנעה מהנפש, כסדר המזון מהגוף, מתפלל לנפשו וניזון לגופו, ומתמדת עליו ברכת-התפילה עד עת תפלה אחרת. כהתמדת כח סעודת היום, עד שיסעוד בלילה. וכל אשר תרחק עת התפלה מהנפש, היא הולכת וקודרת במה שפוגע אותה מעסקי העולם ... כאשר מתפללים בכוונה, ומכניסים לעצמו מצב של זכרו שמו בתמידות, צריכה להביא לידי מצב שככל שהיום ממשיך והולך, כך נעשה לנו קודר ההתרחקות מהתפילה הקודמת. ובעת התפלה מטהר נפשו מכל מה שקדם. ויתקנה לעתיד, עד שלא יעבור שבוע על זה הסדר עד שיתקן הנפש והגוף, וכבר נקבצו מותרים מקדירים עם אורך השבוע לא יתכן לטהרם ולנקותם אלא בהתמדת עבודת יום עם מנוחת הגוף, ואז ירצה הגוף בשבת את אשר חסר לו מששת הימים, ויהיה נכון לעתיד.

התפילה היא לא רק לעכשיו, אלא זהו על כל העתיד. זהו זריעה, כדי שיהא בה קצירה. ממש כפי שאי אפשר שיהא דבר-שלם עם כל הכוחות, בלא שיהא לזה עץ מצמיח. כאשר האדם מתפלל בבוקר, מקבל הוא כוחות של אמונה, בטחון, לכל היום. ולזה אמרו ז"ל (ברכות כא) ולואי שיתפלל האדם כל היום. ואין הכוונה שישב בתפילה כל היום, אלא שתהא השפעה תמידית במשך כל היום כולו, מתפילותיו. ומה שהאבות תיקנו כמה תפילות, זהו כדי לחלק את משך היום להשפעות תמידיות לכל היום כולו.

האדם יכול לזכות לתפילת שחרית מרוממת ונעלה.

אבל חייבת להיות השפעה של התפילה בבואנו ללמוד תורה, לעולם מחויב להיות במצב של ויקרא בשם ה'. בכך צריך להעמיד את תוקף תפילותיו שיהא בהם השפעה על העתיד. כיון שזה טמון בכוחה של התפילה, להביא אותנו לידי השפעה תמידית של זכרו שמו.

ובאמת שזאת ההשפעה אינה דווקא בתפילה אלא גם בקיום המצוות. וכמש"כ האבן עזרא (במדבר טו, לט) עה"פ והיה לכם לציצית, שכתב ... והנה מצוה על כל מי שיש לו בגד בארבע כנפים שיתכסה בו ביום תמיד, ולא יסירו מעליו, למען יזכרו. והמתפללים בטלית בשעת התפלה, יעשו זה בעבור שיקראו בקריאת שמע, והיה לכם לציצית, ועשו להם ציצית, רק לפי דעתך, יותר הוא חייב להתעטף בציצית בשאר השעות משעת התפלה, למען יזכרו ולא ישגה ולא יעשה עבירה בכל שעה, כי בשעת התפלה לא יעשה עבירה. כאשר האדם יוצא לצרכי חיו, אז הוא 'צורך' לאותו מצב של תפילה של למען תזכרו.

האבות תיקנו לנו 'זריעה' ו'צמיחה' בזמנים ביום, כדי שיהיו מהם השפעות ממשיות לכל מהלכי היום. ואמר בזה אאזמ"ר 'לכלן של דברים, האדם, כל מעשיו, פעולותיו, מחשבותיו, כל ימי חיו, כולם מחוברים ומדובקים מקשה אחת. ימי הנעורים, עם ימי הזקנה, יום אחד עם משנהו. מצד טבעי הדברים עצמם, אם רק האדם לא ינתק את החיבור, אם יניח אותם על מתכותם וטבעם, מצד עצמם הענינים מחוברים ומדובקים, האדם הוא המנתק בכוונה המפריד בין הדברים.

תכלית הקשר והשייכות שע"י התפילה בכדי שנוכל לשמר את מצבנו כדי להמשיך ולקבל מאותה השפעה. וחלילה לנתק את העץ, שאז ימות הפרי: זהו עבודת התפילה, להיותנו משמרים את מצבנו מתפילה עד לתפילה. תפילות של יום יום, של שבת, ושל חודש, כך במהלך ללא סוף.

אאזמ"ר זצוק"ל הרחיב הרבה, בחלק בו מאד קשה לנו העבודה של 'לייקר את התפילות'. וכמדומה שזה היתה כוונתו, שהתפילה נועדה ליטול ממנה כסדר כסדר את המצב של כל זמנינו. ואמר שהתפילה הוא השם והצורה של ישיבתנו. הזהרו בשם זה. אשר נקרא עליכם לבל תאבדו אותו, ולבל תשנהו.

חובתנו לשמור את השם ואת הצורה שלנו בשיבה. זהו הבקשה המוטלת עלינו בפרט ביום היארצייט, לחשוב מעט איך צריכה להיראות התפילה, איך ניטול תועלת ומה היא התועלת, ולא רק כדי לקיים המצוה, אלא כדי לקבל אנו הימנה תועלת של שינוי בכל תפילה ותפילה, לימוד תורה ואמונה וביטחון, וכל המידות, בזה ניטול איתנו את התפילה, וכך נוכל לשמור את השם ואת הצורה של ישיבתנו.